

“ОСОБЛИВІ” БУДИНКИ У ПРОЗІ ГАЛИНИ ПАГУТЯК

Олена ВЕЩИКОВА

Запорізький державний медичний університет

Статтю присвячено аналізу топосу дому (будинку) у прозі Галини Пагутяк, зокрема в циклі “Особливі будинки” книги “Уріж і його духи”, творах “Зачаровані музиканти”, “Як будували хату”, “Захід сонця в Урожі” та ін. “Особливими” названо ті будинки в художній реальності творів Г. Пагутяк, у яких відбуваються надприродні явища і які репрезентують портал між світами. Досліджено елементи готичної прози в наративній структурі таких “особливих” будинків, з’ясовано засоби, за допомогою яких наратор впливає на читацьку рецепцію творів як неоготичних.

Ключові слова: дім, будинок, готика, містика, Галина Пагутяк.

Стаття посвячена аналізу топосу дома в прозе Галины Пагутиак, в частности в цикле “Особенные дома” книги “Урожай и его духи”, произведениях “Зачарованные музыканты”, “Как строили хату”, “Закат солнца в Урожае” и т.д. “Особенными” названы те дома в художественной реальности произведений Г. Пагутиак, в которых происходят сверхъестественные явления и которые репрезентируют портал между мирами. Исследованы элементы готической прозы в нарративной структуре таких “особенных” домов, выяснены средства, с помощью которых нарратор влияет на читательскую рецепцию произведений как неоготических.

Ключевые слова: дом, готика, мистика, Галина Пагутяк.

The article is dedicated to the analysis of the topos of “house” in Halyna Pahutiak’s prose, in particular in a series “Peculiar houses” in the book “Urizh and its spirits” in the works “Charmed musicians”, “How they were building a hut”, “Sunset in Urizh”, etc. We call peculiar the houses in the fictional reality of H. Pahutiak’s works, where there are supernatural phenomena, representing the portal between the worlds. We investigate the elements of Gothic prose in the narrative structure of such “peculiar” houses; reveal the means with the help of which the narrator affects readers’ perception of the works as neo-Gothic.

Key words: home, house, Gothic, mysticism, Halyna Pahutiak.

Людський дім має дві іпостасі – матеріальну й екзистенційну. Первісно він з’явився як будинок, тобто споруда, приміщення для житла, що мало захищати від диких звірів і негоди, а вже згодом набув додаткових функцій, сакрального змісту, ставши синонімом рідної домівки, батьківського дому, родини, притулку, планети Земля тощо. Мотив дому (в обох його значеннях) посідає провідне місце в художньому творі і є, за висловом О. Турган, однією з універсальних структур людського життя, система котрих постає “образним еквівалентом філософських уявлень письменника, його концепції людського буття, яка містить у собі питання взаємовідносин індивідууму з природою й суспільством” [19, с. 36]. Надзвичайно поширений у літературних творах, цей мотив яскраво репрезентований і у творчості сучасної української письменниці Галини Пагутяк.

Аспект поетики дому в прозі Г. Пагутяк вже ставав об’єктом наукового дослідження. Ю. Кушнерюк у дисертації, присвяченій українській жіночій прозі кінця ХХ століття, дослідила бінарну опозицію “Божий Дім – Людський Дім” у повісті “Кіт з потонулого будинку” [8]. Герметичність як домінанта індивідуального стилю письменниці стала об’єктом дисертаційного дослідження А. Артюх, в якому літературознавиця стверджує, що дім у Пагутяк – “не так конкретний часопростір, як психологічне самоусвідомлення людини в реальному світі, носій етнопам’яті або метафізичне джерело сподівань” [1, с. 24]. Дослідниця характеризує образ дому як ескапічний топос, як притулок і сховок, загерметизований з метою захисту від світу. Крім того, дім в окремих творах Г. Пагутяк був об’єктом аналізу в кількох наукових статтях. Так, Г. Бокшань відзначила психологічний вплив залишених в Урожі будинків на рефлексії героїні повісті “Захід сонця в Урожі” [4], М. Гірняк констатувала пошуки оповідачкою “Книги снів і пробуджень” справжнього Дому [7], а Ю. Вишницька дослідила архетип дому як віднайденого та втраченого Раю

“Кіт з потонулого будинку”, “Книга снів і пробуджень”, “Небесна кравчиня”, “Спалене листя”) [6] тощо.

Отже, у названих працях науковці приділяли увагу, в основному, одній іпостасі дому в прозі Г. Пагутяк – екзистенційній, Дому з великої літери (без сумніву, надзвичайно важливій). Проте поза увагою дослідників (певно, за винятком Н. Букіної [5], О. Романенко [18], М. Федосової [20], розвідки котрих побіжно торкаються теми) залишається значний доробок письменниці, у якому дім виразніше постає в іншому вимірі – як реальна будівля, що водночас може виконувати й надприродні функції, що й зумовлює актуальність статті. Особливо це стосується книг авторки, яскраво позначених готичною аурую і світовідчуттям. Тому мета нашої статті – дослідити нарративну репрезентацію таких “особливих” будинків у прозі Г. Пагутяк, з’ясувати місце будинку в онтології її творів.

“Особливі будинки” – це розділ із напівавтобіографічної книги Г. Пагутяк “Уріж та його духи” (2012), у який об’єднано 6 мініатюр про покинуті будівлі в її рідному селі. “Панський дім”, “Вілла над річкою”, “Дім Бандрівських”, “Дім на продаж”, “Хата повішеника”, “Хатка на горбі” – ці будинки є окремими деталями, що загалом, як мозаїка, формують містичну урізьку реальність, знайому “зразковому” читачеві з попередніх книг письменниці. Фактично, про панський дім і дім Бандрівських ідеться майже в усіх творах Пагутяк, дія яких відбувається в Урожі. Основна нарративна форма цих текстів – монологічна розповідь нараторки, спогади з її дитинства і рефлексії сьогодення. Така організація наративу (першоособова нарація) крізь призму суб’єктивного досвіду використовується з метою викликати довіру у читача, адже йдеться про надприродні речі в готичному дусі.

У “Літературознавчій енциклопедії” подано такі риси готичної прози: “Характерними елементами сюжету були похмурі, містичні демонічні сцени, які відбувалися зазвичай у занедбаних готичних замках із привидами, кровоточивими статуями та портретами, потаємними голосами тощо. Найпопулярнішою фабулою було відновлення чесного імені незаконно упослідженого персонажа, яку доповнювали еротичні мотиви та спокуси дияволом; сюжету властиві гострі колізії, тривожне навіювання, поєднане з натяком, інтригою, погонею, діями, що розгортаються часто місячної ночі, іноді під час грози, викликаючи страх, душевне напруження” [9, с. 237]. О. Білоус, досліджуючи трансформацію готичної традиції в літературі, характеризує Дім як поетикальну константу й епічний центр готичних текстів і додає до ознак семантику минувшини, “антропоморфні риси та елемент негативізму. Готичний Дім втілює картину руйнації домашнього космосу та перетворення його на хаос; тут життя вступає у двобій зі смертю й забуттям, це локус пошуку вічності й таємниці життя, а також відображення зруйнованої свідомості” [3, с. 7]. Спираючись на ці ознаки, ми можемо стверджувати, що наратор у Г. Пагутяк характеризує будинки, використовуючи елементи готичної прози.

Про колишній панський дім, зокрема, оповідається як про будинок із привидами, при чому бешкетування духів нараторка сприймає як цілком буденне явище: “Ніякої тобі романтичної історії” [15, с. 87]. Проте події, про які вона розповідає, навіюють страх, є містичними, надприродними, або відбуваються за таємничих обставин. Так, на подвір’ї нібито вирили труну, в якій “лежала жінка як жива, але від повітря вона розсипалась на порошок” [15, с. 88], стара криниця викликає у авторки страх з дитинства (впевнена, що там знаходяться людські

кістки). Урізька вілла над річкою, що стоїть в темному саду, приховує родинні таємниці, ніби старовинний готичний замок, який не зміг захистити свого господаря. На хаос перетворено життя родини інженера Чубкевича: його розстріляли під час зачисток НКВС 1941 року. Відповідну ауру навіює зізнання нараторки, якій часто сниться, ніби вона живе в цьому будинку. Покинута і розграбована, колишній дім Бандрівських описаний у похмурих тонах з готичним атрибутом – портретом власників: *“Серед струхлявілого дерева й почорнілого шмаття, як у розкопаній могилі, лежали два великих портрети Кароля Бандрівського та його дружини. Старі світлинки в рамах під склом”* [15, с. 91]. Саме портрети, які чомусь не стали об’єктом уваги місцевих мешканців, є символом боротьби із втратою родинної пам’яті.

Такою ж непривітною є сіра нефарбована хата, у якій колись хтось повісився, і чомусь діжка з піском всередині викликала у нараторки в дитинстві незрозумілий страх. Показово, що маленька хатка описується як середньовічний замок: захищена стінами, замками, *“маленькі віконця, схожі на бійниці, й страх перед чужим світом, що знаходився усередині”* [15, с. 94]. *“Позначена нещастям, повита вічним смутком”* і хатка на горбі, двічі в життя господарів втручалася смерть. У кращих традиціях готичного роману, дія, що сприймається через суб’єктивні враження наратора, відбувається під час грози: *“Здавалось, стара хатинка розсиплеться від звуків грому. Дівчатка сиділи удвох при гасовій лампі й тремтіли від страху”* [15, с. 95].

Значне місце у прозі Г. Пагутяк посідають й інші “особливі” будинки. Хоча вони не є, як в “Урожі і його духах”, композиційним стрижнем розповіді й, фактично, головним персонажем мініатюр, проте в більших епічних формах дозволяють нараторові повніше використати художні засоби для творення картини світу, репрезентованої авторкою. Буття у Пагутяк складається з трьох площин: реальний світ, даний у відчуттях; потойбіччя і певний перехідний, серединний простір, що у творах письменниці реалізується через мотив Притулку або чистилища. Межа між двома світами втілюється у вигляді порталу, а той, у свою чергу, часто набуває зовнішнього формального вияву у вигляді цілком реальних дверей будинку, підвалу, сходів тощо.

Таким, зокрема, є дім панів Домницьких у романі-феєрії “Зачаровані музиканти”. Майже з початку твору наратор навіює читачеві таємничий настрій і повідомляє, що дім нібито було збудовано старшим Домницьким на *“недозволеному місці”* [12, с. 15], що негативно позначилося на долі його мешканців – як забудовника, так і його нащадків: монастир, до якого вирішив піти старший Домницький, загибель на війні двох синів і передчасна смерть дружини Олександера Домницького. Ще одна загадка містилась у самому будинку: у підземеллі ховались двері до потаємної кімнати, про яку знав і куди міг заходити лише господар. *“Підвал втілює темну сутність дому; він причетний до таємних підземних сил. Думки про підвал віддають нас під владу ірраціональності глибин”*, – пише Гастон Башляр [2, с. 24]. У кімнаті пахло травою і вся вона світилася потойбічним світлом. Там знаходилася брила сніжно-білого порфіру – каменя, який пана Олександера притягував надприродною силою. Обіймаючи цей камінь, Олександр, котрий втратив останнього сина, помер. Читачеві даються два вектори інтерпретації подій: містичний (камінь забрав душу Олександера) і реалістичний

(Олександр помер від горя). Потім у цій же кімнаті загадковим чином зник слуга, який знайшов мертвого господаря.

Будинок, господар і камінь поєднані містичним зв'язком. Коли господар помер, пивниця з потаємною кімнатою, подвір'я, а потім і весь спорожнілий дім швидко заріс травною. *“Смерть, наче татарва, спустошує дім, виносячи з нього найдорожчі скарби, а решту залишає потроху занепадати, нищитися, щезати під землею”* [12, с. 57]. Коли порфир вивезли, аби зробити з нього надгробок на могилі Домницького, будинок дав тріщини. Падіння дому також репрезентовано як надприродну подію, адже відбулося під час сновидіння одного з персонажів, котрий загинув під уламками. *“Власне, з якої причини завалився дім Олександра Домницького, ніхто не знав. Він згорнувся, ніби прочитана книжка, і від того усі відчували якусь полегкість. Прогниле дерево розтягли на паливо, а тіло слуги Петра так і не знайшли. Певно провалилось до пивниці, а звідти ще кудись”* [12, с. 81]. Надприродні явища, описані в романі, не навіюють читачеві відчуття страху, готичного жаху. У цьому творі Пагутяк трансформує готичний традиційний мотив втрати родинного обійстя: читач сприймає руйнацію дому не як трагедію, а як відновлення справедливості у світобудові, адже вітальна сила *“тих, що живуть під землею і літають в повітрі”* [12, с. 61] (тобто духів, яких потурбував старший Домницький, побудувавши дім) пододала наслідки локального хаосу, до якого призвів необачний вчинок людини. У такий спосіб відновлено рівновагу між двома світами – об'єктивним і потойбічним.

Ще один містичний топос, наявний в романі, – це двір Князя. Його поява в оповіді також супроводжується використанням готичної образності: два шляхтичі, друзі покійного, в смерку заблукали і, думаючи, що натрапили на помешкання родича, заїхали на подвір'я. Будинок описаний як пустий, покинутий, без жодних речей, хоч і без ознак руйнації. Вночі, коли Лукаш і Миколай заснули, *“оселя почала озиватись. Спершу тужним скрипінням дірв'яної гонти, гойданням крокв на невеликій сторожовій вежі, далі шерехом мишей і монотонним цяпанням води, під яке так добре засинати”* [12, с. 167]. Цей будинок, на відміну від дому Домницьких, вже лякає читача: викликаючи у реципієнта емоції, наратор змушує зосередити увагу на цьому будинку, надає йому “особливості”, підкреслює надприродність. Серед ночі Лукаш пережив незвичайний досвід: йому нібито подали роси вмитись, щоб він *прозрів*, і він спілкувався з духами.

Дослідники виділяють три різновиди готичної прози залежно від характеру надприродного в наративі: фантастичні явища отримують буденне пояснення; надприродне є обов'язковим і легальним елементом художньої реальності; наратор не дає однозначно зрозуміти, наскільки реальними є таємничі явища, дає волю інтерпретації [17, с. 49]. Роман-феєрія “Зачаровані музиканти” у цьому аспекті має синкретичний характер. Переважно надприродне в романі (зокрема, в будинку Домницьких) ніяк не пояснюється раціонально, є невід'ємною частиною світу. Однак події у дворі Князя описані таким чином, що в читача з'являються два варіанти рецепції. Наратор передає це вагання через сприйняття Миколая. З одного боку, тверезий, розсудливий чоловік вважає, що Лукашеві наснилося спілкування з духами, він помічає, що у приятеля жар. З іншого боку, Миколай також схильний вірити в надприродні речі: *“Одна половина його душі вважала це гарячковою маячнею, а інша прагнула зазнати тієї розкоші, що була за порогом, бодай раз у житті діткнутися чогось незвичайного, переступити через межу в той світ, куди,*

як він чув, невільно входить смерті, старості та іншій бридоті” [12, с. 169]. Залишивши будинок, обидва шляхтичі незабаром гинуть. Наглу смерть друзів можна тлумачити як раціонально (в Лукаша зупинилося серце під час скажених перегонів, коли поніс його кінь; Михайло намагався його наздогнати, на швидкості чоловікові знесло гілкою дерева півголови), так і містично, внаслідок перебування у “нехорошому” будинку, тим більше, що обставини смерті також готичні: ніч, темрява, дощ, болото. Переступивши поріг будинку, чоловіки тим самим не тільки перейшли межу між світами, а й порушили певні закони світобудови, за якими простим смертним невільно пізнавати потойбічне за життя, за що й наклали головою.

До певної міри, читач мислить стереотипами, тож незвичайного реципієнт очікуватиме скоріше від старовинного замку, занедбаного чи просто достатньо старого будинку, аніж від сучасної багатоповіхлівки. Проте у художній реальності, твореній Галиною Пагутяк, “особливою” може стати звичайна сільська хата. Так, у повісті “Кіт з потонулого будинку” у теплому і затишному дерев’яному будиночку з піччю на півкімнати мешкає не абихто, а сам Творець. В іншому тексті хата стає особливою внаслідок спілкування живих людей з померлими, що є специфічним складником “урізкої” реальності прози авторки: у цьому світі духи можуть з’являтися серед людей, у площині реального буття, але не навпаки. ...До старої баби пізно ввечері прийшли покійні син і чоловік – просто через двері, порадитися, чи варто продавати хату, побудовану свого часу тяжкою працею (“Як будували хату”). Першоособова нарація – монолог старої Насті посилює неймовірність оповідуваного, адже слова, сказані померлими, просто відбивають уявлення українців про потойбічне життя. Порада чоловіка і сина полагодити й залишити хату – це те, що жінка сама хоче почути, її підсвідоме бажання: *“Їдь. Але хати не продавай. То добре, як хто в ній житиме, а то розвалять і поставлять нову. Не буде тоді нашим душам спокою довіку”* [14, с. 166].

У повісті “Пан у чорному костюмі з блискучими гудзиками” також ідеться про душі, котрі не знаходять спокою. Містичним топосом у творі є один з “особливих будинків” – старий панський дім. Його репрезентовано через сприйняття дитини – сироти Олі: *“Від щілин між плитами тягнуло холодом підземелля. Там була вічна темрява і щось таке, про що їй до сліз хотілось дізнатись. Олі багато разів снилось, що вона опинилась в підземеллі і не може звідти вийти. І кожного разу було однаково страшно”* [10, с. 146]. Ірраціональні страхи (пізніше Олі серед дня почали ввижатися мерці) й незвичайна зацікавленість дитини натякають читачеві на наявність надприродного зв’язку між дівчинкою і будинком, в якому колись відбулися трагічні події: молоду панну вбили селяни, а закоханий у неї пан посадив на могилі три груші. Хаос у життя мешканців Урожа увійшов після того, як зрубали ці старі груші, що росли на містичному місці, і тим самим “активізували забуте прокляття й прочинили двері в потойбіччя” [20, с. 108]. В результаті привид Пана почав блукати селом і мертві прийшли до власного дому, бо *двері втворили*. Отже, потойбічне життя уявляється місцевими мешканцями також як будівля, з якої можна за певних умов вийти. Відкриваються одні двері – і зачиняються інші: той, до якого прийшов небіжчик, зачиняє двері власної хати від сторонніх, аби в такий спосіб уберегти таємницю. Коли панський дім раптово завалився, покійні залишили колишні домівки: *“Люди прокидались і помічали, що дорогі гості покинули їх, не прощаючись, і не могли пов’язати розвалений панський будинок з їхнім відходом”*

[20, с. 178]. Отже, цей будинок є порталом у потойбіччя. Місце, в якому відбувається зустріч двох світів, – важливий елемент готичного хронотопу.

Цю думку підтверджує Г. Пагутяк в “Урізькій готиці”, у якій ідеться, певно, про той самий дім, але в іншій художній реальності, за часів, коли в будинку ще мешкали люди: *“Старі будинки завжди балакучі. Чим більше людей жило в них і вмирало, тим у них неспокійніше. Страх супроводить цікавість, а надмірний інтерес призводить до нещастя. Можна з певністю сказати, що дім, у якому оселився пан Болеслав, зовсім не був пристановиськом злих духів, тільки місцем їхніх тимчасових набігів з Урожя, або з дальших місць, бо що, зрештою, для тонкої матерії відстань і час?”* [16, с. 87-88]. Прикметно, що авторка залишає читачеві можливість подвійного інтерпретування характеру подій: *“Перше оповідали, що якась сила воювала в домі, скидала порцеляну з полиць, вистуджувала добре напалені покої, страшила челядь <...>. Правда, пані графиня в духів не вірила і карала слуг за вчинені збитки”* [16, с. 87].

У повісті “Гірчичне зерно”, дія якої відбувається знову ж таки в Урожі, перехід до потойбіччя репрезентовано (через візію персонажа) як спуск сходами у підземелля. Оніричний простір підкреслює ірреальність оповідуваних подій. Мотив мандрівки у потойбіччя з провідником – давно померлим другом – є алюзією до “Божественної комедії” Данте, проте у Пагутяк цей мотив реалізується досить буденно, а межа між світами і простір чистилища описується профанно: *“На одному з поворотів їх чекали двері, оббиті чорною шкірою. <...> Двері легко піддалися. Були незамкнені. Вони опинилися в просторій залі, попід стіни якої на лавках, стільцях, кріслах сиділо з десятеро людей. Вони сиділи нерухомо, й очі їхні були звернені до самих себе”* [10, с. 75]. Дверей у приміщенні кілька: в одні входять люди, які щойно покинули світ живих, в інші входять, щоб уже не повернутися, і що чекає кожного за дверима, не знає ніхто. На це Пагутяк дає досить парадоксальну відповідь: мертвий Гриць там дивитиметься телевизор, поки не змириться зі смертю, а тоді почнеться безкінечно довге очищення.

“Я ніколи не бачив будинку, в якому хтось не жив би. Таке призначення всіх будинків. Коли їх покидають, вони валяться”, – стверджує Кіт з потонулого будинку в однойменній повісті [11, с. 128]. Тому майже всі будинки, покинуті й занедбані в реальності, Галина Пагутяк “населяє” у своєму фікційному світі – або духами, або живими людьми. Дім Бандрівських, зокрема, не є пустим у повісті “Захід сонця в Урожі”. Цей будинок купує Моряк – нібито далекий родич Бандрівських, з яким сходиться головна героїня. Дім, у якому живе пара, все ще зберігає таємниці: на стіні висить портрет Емілії Бандрівської, героїня знаходить її старого листа і домислює подробиці трагедії, що відбулася багато років тому. Нареченого Емілії нібито замордували опирі. В сучасності в будинку також відбуваються загадкові події: під час похорону чоловіка, котрого вважали опирем, на столі якось з’явився мокрий камінь. Портрет Емілії впав і розбився напередодні смерті чоловіка героїні, котрого, як наратор навіює читачеві, також, можливо, “потяв” опир-Моряк або опиріця-жінка. У такий спосіб дім Бандрівських в уяві читача міцно поєднується з темою вампірів, характерною для готичної літературної традиції.

Ще один варіант організації часопростору маємо в романі “Магнат”: *“При Янові Щасному Високий замок мав не лише стратегічне значення, а й містичне – то була вісь чи радше верхівка піраміди, яка вписувалась у рельєф і створювала картину володінь”* [13, с. 42]. Аналогія із пірамідою є досить цікавою, адже

давньоєгипетська піраміда – це поховальна споруда, що символізує межу між двома світами, а роман “Магнат” – оповідь про процедуру поховання Яна Щасного Гербурта і його прижиттєві досягнення. Надприродність будинку підкреслюється подіями, що в ньому відбуваються після смерті господаря: “– Бам! Бам! – раптом озвався дзигар, що стояв у куті, й усі закликали на місці. Хоч мій розум ще був затьмарений, я згадав, що ми зупинили всі дзигари в домі, як вмер ясновельможний. Сей був найбільший, у вигляді прямокутної вежі з чорного дерева. Особливо моторошним було те, що годинник був накритий чорним сукном й обрисами скидався на людську постать” [13, с. 50].

Отже, у проаналізованому доробку Г. Пагутяк топос будинку перетворюється на автоінтертекстему, що створює специфічний зв’язок між творами авторки, особливо “урізького циклу”. У цьому фікційному світі кожна хата, кожне подвір’я, кожен будинок чи замок є “особливим” і обов’язковим елементом часопростору, у якому відбуваються або потенційно здатні відбуватися надприродні явища. Будинок (або його частини) уособлює портал, через який реалізуються специфічні взаємовідносини між мешканцями реального і потойбічного світів. Два світи і світ Притулку перебувають у гармонії і створюють космос, порушення законів якого призводить до хаосу, що формально у прозі Пагутяк виражається як руйнування будинку. Наратор досягає такого ефекту за допомогою використання елементів готичної традиції, трансформованих відповідно до когнітивних схильностей сучасного читача. Асоційовані з готикою мотиви та образи у Пагутяк не викликають емоції жаху, маючи на меті не стільки налякати (залякати) реципієнта, скільки навіяти йому настрій таємничості, надприродного характеру оповідуваних подій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюх А. В. Проза Галини Пагутяк: герметичність як домінанта індивідуального стилю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 “Українська література” / А. В. Артюх. – К., 2009. – 21 с.
2. Башляр Г. Избранное: Поэтика пространства / Г. Башляр. – Пер. с франц. – М. : “Российская политическая энциклопедия” (РОССПЭН), 2004. – 376 с.
3. Білоус О. Ю. Готична традиція у літературі США та її трансформація у творчості Вокера Персі [Текст] : автореф. дис... канд. філол. наук: спец. 10.01.04 “Література зарубіжних країн” / О. Ю. Білоус. – К., 2009. – 21 с.
4. Бокшань Г. І. Своєрідність художньої реалізації архетипних рис первозданної жінки в повісті Галини Пагутяк “Захід сонця в Урожі” [Текст] / Г. І. Бокшань // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. Філологічні науки (літературознавство) : збірник наукових праць. – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2014. – Вип. 4.13 (104). – С. 29–33.
5. Букіна Н. “Готичний” хронотоп в оповіданнях “Видіння Орфея” Г. Пагутяк і “Павло-диякон” В. Шевчука в контексті постмодерного дискурсу / Н. Букіна // Літературознавчі обрії. Праці молодих учених. – Вип. 19. – К., 2014. – С. 222–227.
6. Вишницька Ю. В. Віднайти рай: текстові варіації міфологічного сценарію початку Галини Пагутяк / Ю. В. Вишницька // Zbiór raportów naukowych.

- “Literatura i kulturoznawstwo. Projekty naukowe” (27.02.2015 – 28.02.2015). – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. “Diamond trading tour”, 2015. – 160 str. – S. 12-21.
7. Гірняк М. Поетика пограниччя у “Книзі снів і пробуджень” Галини Пагутяк / М. Гірняк // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2014. – Вип. 60 (2). – С. 330-341.
  8. Кушнерюк Ю. Р. Українська жіноча проза кінця ХХ століття: світоглядні моделі й особливості художнього стилю [Текст] : автореф. дис... канд. філол. наук: спец 10.01.01 “Українська література” / Кушнерюк Ю. Р.; Дніпропетровський національний ун-т. – Д., 2008. – 19 с.
  9. Літературознавча енциклопедія. – У 2 т. – Т. 1 / Авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – 608 с.
  10. Пагутяк Г.В. Гірчичне зерно: Повісті / Галина Пагутяк. – К. : Рад. письменник, 1990. – 232 с.
  11. Пагутяк Г. Записки Білого Пташка. Вибране: Романи та повісті / Галина Пагутяк. – Львів : ЛА “ПІРАМІДА”, 2013. – 292 с.
  12. Пагутяк Г. Зачаровані музиканти: Роман-феєрія / Галина Пагутяк. – К. : Ярославів вал, 2010. – 224 с.
  13. Пагутяк Г. Магнат: [роман] / Галина Пагутяк. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2014. – 256 с.
  14. Пагутяк Г.В. Потрапити в сад: Роман, оповідання / Галина Пагутяк. – К. : Молодь, 1989. – 224 с.
  15. Пагутяк Г. Уріж та його духи / Галина Пагутяк. – Львів : ЛА “Піраміда”, 2012. – 120 с.
  16. Пагутяк Г. Урізька готика : Роман / Галина Пагутяк. – К. : ПП “Дуліби”, 2009. – 325 с. – (Склянка крові з льодом).
  17. Поетика: словарь актуальных терминов и понятий / [гл. науч. ред. Н. Д. Тамарченко]. – М. : Издательство Кулагиной; Intrada, 2008. – 358 с.
  18. Романенко О. Архетип села у високій та масовій літературі [Текст] : на матеріалі творів Г. Пагутяк, В. Медвідя, Люко Дашвар / О. Романенко // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – 2011. – № 22. – С. 15-19.
  19. Турган О.Д. Універсалія дому в драматургії Лесі Українки // Турган О.Д., Гребенюк Т.В. Універсальні категорії в системі літературного твору (модерністська та постмодерна світоглядно-художні парадигми) : [монографія]. – Запоріжжя : “Просвіта”, 2008. – 292 с.
  20. Федосова М. О. Темні наративи українського постмодерну: Сучасна неоготична проза. Монографія. – Дніпропетровськ : Журфонд, 2015. – 166 с.

Опубліковано:

Вещикова О. С. «Особливі» будинки у прозі Галини Пагутяк / О. С. Вещикова // Сучасні літературознавчі студії. Феномен дому в літературознавчій перспективі: зб. наук. праць.- 2016.- Вип. 13. - С. 92-103.